

Hans Morren vertelt over zijn ervaringen bij Koninklijke Gazelle

“Ik heb van mijn werk mijn hobby gemaakt”

Hans Morren ging op zijn veertiende werken in de gereedschapmakerij van de Gazelle fabriek. Tijdens deze arbeidsintensieve uren heeft hij veel geleerd over de productie van fietsen. In zijn latere jaren bij Gazelle werd hij hoofd van de raceafdeling. Hier hield hij zich steeds bezig met de vraag: hoe kan ik mensen helpen aan een geschikte fiets? Hij heeft van dit eervolle werk zijn hobby gemaakt.

“Ik dacht vroeger alleen maar aan spelen. We woonden vlak bij de Posbank, dus wij zaten elke dag op de hei. We gingen voetballen of we gingen er hutten bouwen. Ik vond dat een mooie tijd, je hoefde nergens aan te denken. Aan het eind van de lagere school wilden mijn ouders en het schoolhoofd mij naar het Lyceum hebben. Want dan kon je ingenieur worden en bruggen bouwen. Die waren toen allemaal nodig. Maar ik dacht: ‘Ja, 't zal allemaal wel.’ Ik heb gekozen voor de ambachtschool. Ik ben twee jaar in Doesburg naar school geweest, toen die schipbrug over de IJssel er nog lag.

Mijn eerste baantje bij Gazelle

Ja, en toen moest ik een baantje hebben. Bij Gazelle deden ze een klein beetje aan scholing. En ik weet nog, ik ben er met m'n vader naartoe geweest. We kregen een rondleiding door de fabriek. Heel interessant. Ik wist nog niks over hoe een fiets gemaakt werd, helemaal niks. Maar ik zou een opleiding krijgen in de gereedschapmakerij. De eerste dag vroegen mijn toekomstige collega's meteen al wat ik hier eigenlijk kwam doen. Ik kwam rechtstreeks van school, zo de gereedschapmakerij in. Dat was niet gebruikelijk.

Een machine waar ik bang voor was

Tot mijn schrik moest ik aan een machine staan waar ik op de ambachtschool bang voor was: een schaafbank! En wel twee tegelijk! Eén die deed het lange werk, dus die kon je aanzetten en dan met iedere vijf minuten kon die klaar zijn met schaven. En met die andere moest je leren profielschaven. Dan moest je het stempel dat gemaakt werd, in een bepaald profiel vóórschaven. Ik was altijd bang dat het hele zaakje d'r zó uitgedrukt zou worden als je te veel voor de beitel zou zetten. Gelukkig, ik heb er negen maand achter gestaan en toen kon ik met die beide dingen lezen en schrijven. En als er op een gegeven moment een heel ingewikkeld profielstempel geschaafd moest worden, dan zeiden ze mij: ‘Doe jij dat maar effen’. Daar heb ik enorm veel van geleerd.

Eén van de beste stempelmakers

Later heb ik nog een opleiding gevolgd voor stempelmaker, dat duurde een jaar. En daar ben ik met goed gevolg doorheen gekomen. Ja, ik zat bij de beste drie van Nederland toen. Bij Gazelle was er voor elke bewerking een enkelvoudig stempel. Later moest ik een trek-pers-afknelstempel maken. Die stempel trok het materiaal in de vorm, pakte het uit de vorm en sneed het dan in de juiste omtrek af. Dat was nieuw, ook voor mijn chef. Die stond er bij en vroeg: ‘Hoe werkt dat?’ En dan

legde ik uit: 'Nou, ik heb 't stempel onder de oliepers gezet. Je ziet er niks van, want dat is een geslotenwerk-profielstraat.' Het product rolde er zo uit, precies uit zoals het wezen moest!

Trouwen: potdomme, dat kost geld

Ik wou gaan trouwen. Ik denk: potdomme, dat kost geld, wat moet 'k nou? Toen was het nog zo dat je je betaalde pensioen terug kon krijgen, als je binnen 5 jaar wegging. Dus ik dacht: dat doe ik! Dat waren mooie centen! Ik was zeventien jaar toen ik dat pensioenfonds inging. Dus voor mijn tweeëntwintigste moest ik weg zijn. Aangevraagd, maar ik kreeg het niet. Nee, want ik was al vanaf veertien jaar in dienst! Ik heb toen ontslag genomen en heb een jaar bij Thomassen gewerkt, maar dat beviel me helemaal niet. Bij Gazelle had ik een droombaan en bij Thomassen moest ik weer helemaal opnieuw beginnen. Da's awful, man.

Een huis en salarisverhoging

Ik sprak altijd nog wel een voorman bij Gazelle en die kwam erachter, dat ik het helemaal niet bij Thomassen naar mijn zin had. En op een gegeven moment vroeg hij hier dus weer naar. Ik zei: 'Nou, hù, als ik een andere baan kan krijgen, dan ben ik weg.' Toen vroeg hij of ik terug zou willen naar Gazelle. Ik was helemaal overdonderd. Nou, dat wilde ik wel. Hij regelde dat ik bij mijn vroegere chef moest komen en die zei: 'Wat heb ik gehoord? Wil jij terugkomen?' 'Ja, dat wil ik wel,' zei ik. 'Maar als ik het doe, dan wil ik wel een huis hebben. En ik wil ook salarisverhoging.' Ik kreeg het allebei. Jaha, die kreeg ik allebei! En ik kreeg het nog zwart op wit ook.

Een sociaal voelend bedrijf

Wat Gazelle in die tijd ook deed: in de winterdag werden er minder fietsen gemaakt dan in de zomer. Dan werden er mensen uitgeleend aan de Edy, een emailleerfabriek, aan de overzijde van het Kanaal of een ander bedrijf dat mensen nodig had. En daar stond tegenover, dat wij ook wel eens mensen van de Edy om het huis hadden. Of van de Beckson in Brummen. Gazelle was een heel erg sociaal voelend bedrijf, maar d'r werd toen niet zo op de centjes gelet.

De sigarenboer op de wc

Er was een wc-ruimte, ongeveer de breedte van dit huis, met allemaal tegels, urinoirs en wc's langs de kant. Er was ook een klein kantoortje. Daar zat een sigarenboer! Een man die een sigarenwinkel in Doesburg had gehad, maar die niet zo best liep. Nou, die solliciteerde bij Gazelle. En Gazelle nam hem aan. En waar zetten ze hem neer? Op de wc! Eerder, als je naar de wc ging, kreeg je een rol wc-papier mee. Maar de werknemers hebben dat verziekt, want ze hebben de wc met het wc-papier behangen. Toen de sigarenboer kwam werd afgesproken dat je drie velletjes papier van hem mee kreeg. Dat is toch sociaal gevoelend, ze zetten hem er gewoon bij. En hij had nog een bijverdienste ook. Want natuurlijk had hij zelf nog wat op voorraad van zijn winkeltje. Dus kon je op de wc ook een pakje sigaretten kopen. Dat heeft zeker vijf jaar geduurd. De wc was toen de enige mogelijkheid voor de mensen om een sigaret te roken in werktijd.

Raleigh overname

Bij Gazelle maakten ze alle boutjes en moertjes zelf. Die werden dan met de hand nageslepen, om ze daarna te verchromen. In de Raleigh-tijd werd dat allemaal anders. Raleigh nam ons in 1972 over. Ik en drie anderen moesten bij de nieuwe directeur, meneer Hancock, komen. Die sprak amper Nederlands, maar hij wilde met ons in zee. 'Gazelle,' zei hij, 'is ziek. En ik benoem jullie tot dokter.' We keken elkaar aan: dokter? We moesten zien wat er verbeterd kon worden, bijvoorbeeld in het productieproces. Eén keer in de zoveel tijd moest je bij de directeur komen om verslag uit te brengen. Dat hadden die Engelsen goed gezien, want wij waren toen zo rond de dertig. Niet die ouderen, nee de jongeren. Gelukkig hoorde ik daar bij en heb ik ontzettend veel geleerd.

De race-afdeling

Op een gegeven moment werd ik gevraagd, gezien mijn ervaringen bij Gazelle, of ik de race-afdeling op poten wilde zetten, want ze hadden een grote order gekregen uit Oost-Duitsland. Nou, toen is mijn werk mijn hobby geworden! Ik mocht de racefietsen ontwikkelen, daar was ik gewoon vrij in. Ik hoefde aan niemand verantwoording af te leggen! Later ben ik benoemd tot hoofd van de race-afdeling. Op een gegeven moment had ik veertig, vijftienveertig man onder mij, waaronder de lakkerij. Ja, en ik kreeg ook met veel fietsmakers te maken. Ik denk dat ik wel tachtig procent van al die fietsmakers gekend heb. Je kreeg ook direct met hun klanten te maken. Er waren mensen met een heel lang lichaam en hele korte benen. Maar ook andersom: met hele lange benen maar een heel kort lichaam.

Hoe kan ik die mensen helpen?

Een keer was er een meisje, dat was een kleintje, die moest eigenlijk een fiets hebben met vierentwintig inch wieltjes. Maar dat wilde ze niet, want dan kon iedereen zien dat ze een handicap had en dat ze zo klein was. Ze wilde een fiets met grote wielen, dus achtentwintig inch. Dat lukt niet, dacht ik, dat ziet er niet uit. Ik ging een beetje experimenteren. Het frame ontwikkelde ik wel, maar niet de hele fiets. Dus ik moest wel zorgen, dat als ik met dat frame bij de fietsmaker kwam, het wel te monteren was en dat alles paste. Nou, ik begon op het tekenbord: ik heb de fiets op ware grootte getekend. Het meisje heb ik uitgenodigd en de tekening laten zien. 'Ja, die mag het worden!' Ze was dolgelukkig dat ik haar kon helpen met een fiets met normale wielen. Dat is en blijft altijd een uitdaging: hoe kan ik die mensen helpen?"

Dit verhaal is onderdeel van het oral history project Gemaakt in Gelderland. Oral history is een interviewmethode die de herinneringen van mensen vastlegt. Het verhaal van Hans Morren is opgetekend door Gerrit Jacobs, lid van de werkgroep Oral History Gelderland.